

Vindplaatsen van stinseplanten in Friesland

door

D. T. E. v. D. PLOEG (Sneek)

Nog steeds genieten de stinseplanten belangstelling van de zijde der floristen. In 1953 verscheen er in *De Levende Natuur* (deel 56, afl. 7, p. 129—136) een lijst van de toen bekende vindplaatsen in Friesland. Sindsdien is het aantal bekende vindplaatsen niet onaanzienlijk toegenomen, zodat een nieuwe lijst niet overbodig leek¹⁾. De nieuwe gegevens werden deels verkregen door eigen voortgezet onderzoek, deels door de medewerking van een aantal in deze planten geïnteresseerden. De namen van de vindplaatsen zijn achter de opgaven vermeld.

Overigens is achter elke vindplaats voor zover mogelijk aangegeven waar in de oudere literatuur de plant voor het eerst werd genoemd, of wie de plant voor het eerst vond. Hierbij werden de volgende afkortingen gebezigd:

B. = J. J. Bruinsma, *Flora Frisica*. Leeuwarden 1840.

Br. = de zogenaamde lijst Brakman, ten dele opgenomen in de *Prodromus Florae Batavae*.

D. = G. D. Duursma. Deze publiceerde in de jaren dertig geregeld over stinseplanten, vooral in artikelen in dagbladen, die thans moeilijk te raadplegen zijn. De hem bekende vindplaatsen vermeldde hij in een aan J. G. Sloff toegezonden „Lijst der stinsenplanten”, die wij konden raadplegen.

H. = S. ten Hoeve, Nijland, die ons in de laatste jaren veel vindplaatsgegevens verstrekke.

¹⁾ De hier volgende lijst van vindplaatsen is een uit het Fries vertaalde bijlage bij een werkje over stinseplanten, dat over enige tijd zal worden uitgegeven door de Fryske Akademy te Leeuwarden.

- K. = D. Koopmans-Forstmann en A. W. Koopmans, Bijdrage tot de kennis van de flora van Friesland. Ned. Kruidkundig Archief 1928, p. 59—74.
M. = David Meese, Flora Frisica. Franeker 1760.
P. = D. T. E. van der Ploeg. Deze afkorting betekent dat de plant op de betreffende vindplaats in de laatste jaren werd gevonden of teruggezien.
Pr. = Prodrum Florae Batavae, ed. alt., pars I—IV. 1901—1916.

Eventuele aanvullingen op deze lijst zijn steeds welkom.

Allium ursinum L.

Augustinusga, Siccama-state, P. (vrij veel); *Balk*, M. (verdwenen?); *Franeker*, bolwerk, B. (verdwenen?); *Goutum*, Wiarda-state, B. (verdwenen); *Harich*, tuin aan Stinsweg, P. (vrij veel); *Huizum*, Vaartzicht, H.; *Jelsum*, Dekema-state, D., P. (zeer veel); pastorie, H.; *Kollumerzwaag*, oude boerderij, P.; *Kornjum*, Martena-state, P. (weinig); *Oudkerk*, pastorie en oude boerderij Healdur, F. Sierksma, P. (veel); *Rauwerd*, pastorie, Br. (nog aanwezig?); *Roordahuizum*, boerderij Langstek, P.; *Stiens*, Unia-state, J. P. Wiersma, P.; *Swichum*, Aytta-state, D. Franke; *Wyckel*, Coehoornbos, M., P. (zeer veel).

Anemone apennina L.

Hogebeintum, Hersta-state, M. T. Jansen en P. (een flink aantal planten); *Kollum*, notaristuin, P. (recente aanplant); *Leeuwarden*, Prinsentuin, H.; *Oenkerk*, Stania-state, P.; *Sexbierum*, Liauckama-state, H.

Anemone nemorosa L. (ten dele ook var. *alboplena* Silva Tar. & Schneid.).

Akkerwoude, oude boerderij naast pastorie, Pr., P. (ten dele *alboplena*); *Augustinusga*, Siccama-state, P. (*alboplena*); *Joure*, Herema-state, H. T. v. d. Meulen; *Kollum*, notaristuin, A. Veenstra, P.; *Oudkerk*, Klinze, P. (zeer veel *alboplena*); pastorie, H.; *St. Nicolaasga*, Huis ter Heide, P.; *Veenklooster*, Fogelsangh-state, P. (veel, alleen bij het landhuis); *Wyckel*, Coehoornbos, P. (alleen *alboplena*).

Anemone ranunculoides L.

Beetgum, kerkhof en pastorie, H. v. d. Ploeg, P.; *Bolsward*, pastorie, D., P.; *Franeker*, M.; Philosophenpad aldaar, Pr. (thans verdwenen); *Jelsum*, Dekema-state, D., P. (vrij veel); *Klein Katlijk*, M. (van deze vindplaats is verder niets bekend); *Kornjum*, Martena-state, Pr., P. (rijke vindplaats); *Kuikhorne*, J. Botke (geen nadere gegevens); *Leeuwarden*, Achter de Hoven, Huizumerlaan, B. (verdwenen); *Oosterlittens*, pastorie, P. (rijke groeiplaats, door afbreken van de pastorie echter thans verdwenen); *Oranjewoud*, M. (geen nadere gegevens); *Rinsumageest*, kerkhof, Pr., P. (verdwenen?); *Ijsbrechtum*, Epema-state, Br., P. (verdwenen); *Zwartewegsend*, Vijverburg, Br.; *Toutenburg*, K., P. (verdwenen).

Arum italicum Mill. en *A. maculatum* L.

Bolsward, pastorie, (*mac.*), D., P.; *Bozum*, pastorie, (*it.*), H. v. d. Ploeg; *Ferwerd*, Cammingha-state, (*mac.*), S. v. d. Kooi, P.; *Franeker*, Martena-state en stadswal, (*mac.*), B.; *Friens*, Beslinga-state, (*mac.*), B.; *Giekerk*, Sjoerda-state, (*mac.*), B. (verdwenen); *Harich*, tuin aan Stinsweg, (*it.*), P.; *Hogebeintum*, Hersta-state, (*it.*), M. T. Jansen en P.; *Jelsum*, Dekema-state, (*mac.*), D., P.; *Kollum*, notaristuin, (*it.*), A.

Veenstra; Kornjum, Martena-state, (mac.), B., P.; Leeuwarden, Prinsentuin, (mac.), B. (thans niet meer bekend); Marsum, Popta-slot, (it.), H., P.; Nes (O.-D.), Nessumer Voorwerk of Uithof van Claercamp, K. Boelens; Oldeberkoop, bos, B. (geen nadere gegevens); Oudkerk, Klinze, (mac.), H.; Rauwerd, Jongema-state, (it.), P. (van deze plaats wordt ook mac. opgegeven (D.), maar die zagen wij er niet); Stiens, Boelema-state, (it.), H.; Swichum, Aytta-state, (mac.), P.; Veenwouden, Schierstins, (mac.), D., P.; Wirdum, Juwsma-state, de Hem, (mac.), H.; Workum, (mac.), Pr.

***Asperula odorata* L.**

Dantumawoude, Talmahoeve, P. (hier geen andere stinseplanten bekend); Deersum, pastorie, H. Hillegers en P.; Driezum, Rinsma-state, P.; Heerenveen, B.; Hogebeintum, Hersta-state, M. T. Jansen en P.; Joure, Herema-state, H. T. v. d. Meulen; Ternaard, Herwij, M. T. Jansen en P.

***Corydalis cava* (L.) Schw. & Körte**

Bozum, Jouswier en Tania, P.; Franeker, Martena-state, H. (veel); Friens, Beslinga-state, D., P.; Huizum, Vaartzicht, H. (1 ex.); Jelsum, Dekema-state, D., P.; pastorie, H.; Kollum, notaristuin, A. Veenstra (zeer rijk); Kornjum, Martena-state, B., P. (zeer rijk); Marsum, Popta-slot, H.; Rauwerd, Jongema-state, K., P. (zeer rijk); Engwird, P.; Rinsumageest, kerkhof, Pr. (verdwenen); Scharnegoutum, oude boerderij, Br., P. (rijke vindplaats); Stiens, pastorie, H.; Swichum, Aytta-state, D. (nog aanwezig?); Wirdum, pastorie, P.

***Corydalis solida* (L.) Sw.**

Bakhuizen, oprijlaan, P.; Beetgum, kerkhof en pastorie, K., P.; Bergum, voormalige „Engelse tuin”, P. (thans verdwenen); Berlikum, voormalig kantongerecht, D. Westra, P.; Bolsward, pastorie, P.; Bozum, pastorie, H.; Dongjum, pastorie, H. v. d. Ploeg, P.; Driesum, Rinsma-state, P.; Franeker, Martena-state en stadswallen, B., H.; Giekerk, B. (verdwenen); Heerenveen, Marienburg, P.; Huizum, Vaartzicht, H. (1965, 3 exx.); Jelsum, Dekema-state, D.; Kollum, notaristuin, A. Veenstra, P. (zeer veel); Kornjum, Martena-state, B., P. (zeer veel); Koudum, Grovestins, P.; Leeuwarden, moestuinen, B.; Prinsentuin, P.; Marsum, Poptaslot, H. Hillegers en P.; Nijland, pastorie, H., P.; oude boerderij, H.; Oldeboorn, Pr.; „bossingel”, P.; Oosterlittens, pastorie, Pr., P. (nagenoeg verdwenen); Oosterwierum, pastorie, P.; Oudkerk, kerkhof en pastorie, P.; Rauwerd, Jongema-state, D., P. (rijke vindplaats); Rinsumageest, kerkhof (Tjaarda-state), J. Botke, P. (veel); Roordahuizum, pastorie, L. Wijtsma, P.; Rottevalle, Pr. (verdwenen?); Rijs. Vermeld in De Levende Natuur 62 (8), 1959, p. 183; Sondel, oude boerderij, P.; Stiens, B.; enkele oude boerderijen, P.; Veenwouden, doopsgezinde pastorie, P.; herv. pastorie, H.; Winsum, pastorie, Pr., P.; Wirdum, Juwsma-state, H.; Wolvega, Lindenoord, B., P. (veel); Workum, oude tuin, P.; Wyckel, Coehoornbos, Br., P. (veel); pastorie, P.; enkele oude boerderijen, P.

***Crocus kotschyanus* Koch**

Bergum, Hooghuis, P. (jarenlang een rijke vindplaats, thans vernietigd).

***Crocus tomasinianus* Herb. en *C. vernus* (L.) Hill**

Beide soorten en hun vermoedelijke bastaard komen in diverse stinsemilieus voor.

De rijkste vindplaats is ongetwijfeld Jongema-state in *IJsbrechtum*. Vrij vaak zijn deze crocussen ook in met terpaarde bemeste weilanden te vinden (zie Gorteria 1, 1963, p. 145).

***Eranthis hyemalis* (L.) Salisb.**

Beers, pastorie, H.; *Blessum*, Rinia-state, H.; *Bolsward*, pastorie, H.; *Dronrijp*, Schatzenburg, H.; *Huizum*, Aebinga-state, H.; *Kollum*, notaristuin, A. Veenstra, P.; *Koudum*, Grovestins, P.; *Leeuwarden*, Prinsentuin, H., P.; *Nijland*, pastorie, P. (veel); *Rauwerd*, Jongema-state, K., P.; *Swichum*, Aytta-state, D. ter Haar, P. (de rijkste vindplaats); bij woonhuis, H.; *IJlst*, oud gebouw, P.

***Leucojum vernum* L.**

Britswerd, oude boerderij, H. v. d. Ploeg; *Dronrijp*, oude herberg Halfweg, H.; Schatzenburg, H.; *Edens*, Unga-state, E. J. Heerma, P.; *Huizum*, Aebinga-state, H. (overgebracht uit Haamstede); *Kollum*, notaristuin, A. Veenstra; *Leeuwarden*, oude begraafplaats, P.; *Lekkum*, oude boerderij, H.; *Oostermeer*, oude boerderij, P.; *Rauwerd*, Jongema-state, P. (prachtige groepjes); ook bij enkele oude boerderijen en in tuintjes, H.; *Swichum*, Aytta-state, D. ter Haar, P.; oude tuin, H.; *Veenwouden*, Schierstins, J. Botke, P. (na restauratie van de stins nagenoeg verdwenen); *Wirdum*, de Hem, P.

***Ornithogalum nutans* L.**

Beers, pastorie, H.; *Bergum*, Huis ten Bosch, B. (sinds lang verdwenen); *Burgwerd*, kerkhof en pastorie, P.; *Franeker*, stadswal, Pr. (verdwenen ?); *Goutum*, Wiarda-state, B. (in 1905 nog door Schierbeek verzameld; thans wel verdwenen); *Hichtum*, Wybrand-state, P. (massaal); ook in weiland, P.; *Hogebeintum*, Hersta-state, M. T. Jansen en P.; *Jelsum*, Dekema-state, B., P. (veel); *Kornjum*, Martena-state, H.; *Leeuwarden*, Prinsentuin, D., P.; *Zuiderplein*, A. Klomp, P.; *Mariënborg*, Achter de Hoven, B. (verdwenen); *Marrum*, voormalig notarishuis, H.; *Oosterwolde*, Vogelzang-state, J. F. Neve; *Roordahuizum*, boerderij Langstek, G. Santema, P.; *Stiens*, oude boerderij, Bakker, P.; *Ternaard*, Aylva-state en kerkhof, M. T. Jansen en P.; *Veenwouden*, Schierstins, P. (1968 1 ex.); *Winsum*, pastorie, P. (veel).

***Polygonum bistorta* L.**

Op de volgende plaatsen komt *P. bistorta* in stinsemilieus voor:

Bergum, oude boerderij op plaats van vroegere Engelse tuin, P. (vermoedelijk verdwenen); *Giekerk*, Sjoerda-state, B. (verdwenen); *Joure*, Herema-state, H. T. v. d. Meulen; *Kornjum*, Martena-state, B., P.; *Veenklooster*, Fogelsangh-state, K., P.; *Wolvega*, Lindenoord, D.; *Wyckel*, Coehoornbos, M. Wiegiersma, P.; *Zwartewegsend*, Vijversburg, K.

***Pulmonaria officinalis* L.**

Dronrijp, Schatzenburg, B., P.; *Jelsum*, pastorie en oude boerderij, H.; *Joure*, Herema-state, H. T. v. d. Meulen; *Kollum*, notaristuin, A. Veenstra, P.; *Kornjum*, Martena-state en kerkhof, B., P.; *Leeuwarden*, Prinsentuin, P.; Oud kerkhof, H.; *Oosthem*, pastorie, P.; *Weidum*, oude boerderij, B., P. (rijke vindplaats); *Wolvega*, Lindenoord, D.

***Saxifraga granulata* L. var. *plena* Sw.**

Hogebeintum, Hersta-state, S. v. d. Kooi, P. (rijke vindplaats); *Jelsum*, Dekema-state, J. P. Wiersma, P. (veel); *Kornjum*, Martena-state, B., P. (rijke vindplaats); *Leeuwarden*, Achter de Hoven, B.; Prinsentuin, B. (verdwenen?); *Marsum*, Popta-slot, H. Hillegers en P. (zou overgebracht zijn van de Klinze); *Oenkerk*, Stania-state, P. (verdwenen); *Oudkerk*, Klinze, M. T. Jansen en P. (zeer fraaie vindplaats); *Sexbierum*, Latsma-state, H.; *Veenwouden*, Schierstins, J. Botke, P. (na de restauratie van de stins verdwenen).

***Scilla non-scripta* (L.) Hoffm. & Link, waaronder *S. hispanica* Mill. en *S. hispanica* × *non-scripta*.**

Dokkum, bolwerk, P.; *Dronrijp*, Schatzenburg, B., P.; *Huizum*, Vaartzicht, H.; *Joure*, Herema-state, H. T. v. d. Meulen; *Leeuwarden*, Prinsentuin, P.; Achter de Hoven, B.; *Menaldum*, B.; *Oudkerk*, Klinze, M. T. Jansen en P.; *Stiens*, oude boerderij, Bakker, P.; *Waaksens*, pastorie, M. T. Jansen en P.

Scilla's komen stellig in meer stinsemilieus voor.

***Tulipa sylvestris* L.**

Achlum, Groot Deersum, J. v. d. Pol; *Beetgum*, kerkhof, H. v. d. Ploeg, P.; *Blessum*, Rinia-state, H.; *Boer*, oude boerderij, H. v. d. Ploeg; *Bolsward*, pastorie, P.; voormalig bolwerk, Br.; *Burgwerd*, kerkhof en aangrenzende tuin, H., P.; *Deersum*, pastorie, Br., P. (nu verdwenen?); *Dronrijp*, Schatzenburg, D., P.: oude boerderijen, H.; *Edens*, Unga-state, E. J. Heerma, P.; *Ferwerd*, oude boerderijen, o.a. Cammingha-state, B., P.; *Flansum*, in een weiland, H. T. v. d. Meulen; *Franeker*, Martena-state, H., P.; *Frans*, oude boerderijen, terrein Beslinga-state, J. Wilcke, P.; *Grouw*, Vermeld in *Natura* 1951, p. 14; geen nadere gegevens; *Hallum*, Offinga-state, H.; *Hantum*, pastorie, H.; *Harlingen*, Engelse tuin op voormalig bolwerk, D., P. (vrij veel); *Heeg*, op enkele plaatsen in weiland, J. de Kroon, P.; *Hichtum*, Wybranda-state, P.; wegberm, T. de Jong; *Huizum*, Rapenburg, H.; Sixma-state, B., H.; *Jelsum*, Dekema-state, B., P.; langs de weg naar *Stiens*, P.; kerkhof en pastorie, H.; enkele oude boerderijen, o.a. Hinnema-state, P.; *Joure*, in weiland, voormalige boomkwekerijen, H. T. v. d. Meulen (thans door woningbouw verdwenen); *Kollum*, notaristuin, A. Veenstra, P.; *Kornjum*, Martena-state, B., P.; *Kubaard*, oude boerderij, P.; *Leeuwarden*, Prinsentuin, B., P.; Oud kerkhof, H.; *Marrum*, Tersted, Ponga-state, notaristuin, H.; *Marsum*, kerkhof, D., P.; Popta-slot, P.; oude boerderij tussen Marsum en Menaldum, wegberm naar Dronrijp, H., P.; *Nes* (O.-D.), pastorie, P.; *Oenkerk*, Heemstra-state, P.; *Oosterwierum*, Fogelsangh-state, P.; *Oosthem*, pastorie, M. Nauta, P.; dijk Oosthemmermeer, P. Wouda, P.; *Oudega* (W.), pastorie, P.; *Rauwerd*, Jongema-state, K., P.; kerkhof, P.; wegberm, P.; *Rinsumageest*, Claercamp, D. (nimmer teruggevonden); *Sexbierum*, Liauckema-state, H., kerkhof, H.; *Stiens*, B.; oude boerderijen, o.a. Unia-state, Burmania-state, de Schuilplaats, Pr., P.; pastorie, P.; notaristuin, P. Wiersma; *Swichum*, oud huis, H.; *Ternaard*, Spiker, Herwey, Aylva-state, kerkhof, A. J. de Boer, P.; *Waaksens*, pastorie, M. T. Jansen en P.; Tjessens (verdwenen); *Weidum*, B. (niet teruggevonden); *Westernijkerk*, enkele oude boerderijen, H.; *Wier*, kerkhof en pastorie, H. v. d. Ploeg; *Winsum*, Pastorie, P.; *Wirdum*, Camstra-state, Juwsma-state, de Hem, H.; *Wommels*, kerkhof, P.; *Workum*, Heidenschap bij Ursulapoel, in weiland, P.;

IJlst, oude boerderijen, H. Schraa, P.; weiland tussen *IJlst* en Sneek, P. Wouda, P.; *Ijsbrechtum*, Epema-state, Br., P.

In stinsemilieus worden ook nogal eens de volgende planten aangetroffen:

***Ajuga reptans* L.**

Goutum, B.; *Huizum*, Vaartzicht, H.; *Leeuwarden*, Oud kerkhof, H.; *Oudkerk*, Klinze, M. T. Jansen en P.; *Oranjewoud*, M.

***Brachypodium pinnatum* (L.) P.B.**

Tussen *Beetgum* en *Beetgumermolen*, Van Minnen, P.

***Doronicum wilddenowii* Rouy**

Driezum, Rinsma-state, P.; *Joure*, Herema-state, H. T. v. d. Meulen.

***Festuca gigantea* (L.) Vill.**

Tussen *Beetgum* en *Beetgumermolen*, P.; *Hogebeintum*, Hersta-state, M. T. Jansen en P.; *Jelsum*, Dekema-state, P.; *Kornjum*, Martena-state, P.; *Rauwerd*, Jongema-state, P.; *Weidum*, oude boerderij, P.; *Wyckel*, Coehoornbos, P.

***Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl.**

Veenwouden, Schierstins, P.

***Poa chaixii* Vill.**

Veenklooster, Fogelsangh-state, P.

***Primula vulgaris* Huds.**

Vroeger nogal eens opgegeven (*Kornjum*, *Ijsbrechtum*), doch thans als stinseplant wel verdwenen.

Rumex sanguineus* L. var. *sanguineus

Harich, Stinsweg, P.; *Kornjum*, Martena-state, Pr.; *Weidum*, oude boerderij, P.

Summary

A new list of localities of plant species found especially in old countryside ("stinsen") in the Netherlands province of Friesland.